

SALVS REI PVBLICAE SVPREMA LEX ESTO.

VYBRANÁ

TÉMATA

Itálie – volby 2008

(6/2008)

Radek Kraus

Parlament České republiky
Kancelář Poslanecké sněmovny
Parlamentní institut

Obsah

Obsah	2
Politický systém	3
Vláda	4
Hlavní politické strany	4
Lid svobody (Il Popolo della Libertà).....	4
Liga severu (Lega Nord)	5
Hnutí pro autonomii (Movimento per l'Autonomia)	5
Demokratická strana (Partito Democratico)	5
Itálie hodnot (Italia dei Valori)	5
Předvolební vývoj	6
Výsledky voleb (13. a 14. dubna 2008)	6
Poslanecká sněmovna	6
Senát republiky.....	7
Prameny:	8

Politický systém

Itálie je typickou parlamentní republikou¹ se všeobecným volebním právem a vládou odpovědnou parlamentu. Parlament je tvořen Poslaneckou sněmovnou (*Camera dei Deputati*) a Senátem republiky (*Senato della Repubblica*). Funkční období obou komor je pětileté. Poslanecká sněmovna a Senát republiky mají totožné funkce i postavení v rámci ústavního systému. Poslanecká sněmovna je tvořena 630 poslanci. Část senátorů v Itálii tvoří senátoři s doživotním mandátem a dotvářejí senát nad rámec 315 senátorů volených. Prezident může jmenovat doživotními senátory pět občanů, kteří proslavili vlast nejvyššími zásluhami na poli sociálním, vědeckém, uměleckém a literárním. Doživotně je také ze zákona senátorem s výhradou rezignace ten, kdo byl prezidentem republiky. Aktuální počet členů po posledních volbách je 322. Ze sedmi doživotních senátorů jsou tři bývalými prezidenty².

Italský systém v sobě také obsahuje prvek přímé demokracie. Parlamentem schválené zákony (s výjimkou rozpočtu, mezinárodních smluv apod.) mohou být na žádost půl milionu voličů nebo pěti regionálních vlád podrobeny lidovému hlasování.

Zvláštností italského politického systému je odpovědnost vlády oběma komorám parlamentu, což způsobuje její velkou nestabilitu.

Hlavou státu je Prezident republiky. Reprezentuje stát navenek a náleží mu další prerogativa, která dříve náležela králi. Je volen sborem složeným ze všech členů obou komor parlamentu a dalších 58 zástupců regionů³. Funkční období je sedmileté.

Prezident jmenuje Radu ministrů a jejího předsedu – premiéra. Současným prezidentem je od 15. května 2006 Giorgio Napolitano. Jeho funkce je kompromisem mezi protokolární a symbolickou mocí, kterou má např. německý prezident, a silnějšími výkonnými pravomocemi, jakými disponuje prezident francouzský.

¹ Od roku 1946, kdy byla referendem zrušena monarchie a vyhlášena republika.

² Více o volebním systému Itálie ve studii Parlamentního Institutu č. 1.171

³ Z důvodu zajištění reprezentace menšin

Vláda

Hlavní výkonnou autoritou ve státě je Rada ministrů, kterou sestavuje a řídí předseda Rady ministrů (premiér), kterého jmenuje prezident. Premiér pak musí dostat důvěru Parlamentu, stejně tak jako jím jmenovaná vláda. Rada ministrů je kolektivně odpovědná parlamentu, který ji může sesadit. Důvěru vždy musí poskytnout obě komory.

V posledních volbách v obou komorách zvítězila koalice stran Lid svobody, Liga severu a autonomistického hnutí pro Sicílii. Předsedou vlády se tak po dvouleté odmlce stal Silvio Berlusconi, který stojí v čele strany Lid svobody.

Hlavní politické strany

Politické strany mají v politickém systému Itálie klíčový význam. Původně ustálený systém pravo-levicově vymezených stran se v souvislosti se změnou politického prostředí i volebního systému v 90. letech rozrostl o nové strany. Mezi hlavní současné politické strany patří nově vytvořená strana Silvia Berlusconiho Lid svobody (*Il Popolo della Libertà*), která vznikla sloučením stran *Forza Italia!* a Národní aliance. Dále Liga severu (*Lega Nord*), razící nový politický styl, identifikující se s potřebami obyvatel severní části Itálie a od roku 1996 požadující nezávislost Severu.

Berlusconi po volbách 2008 vytvořil vládní koalici s Ligou severu Umberta Bossiho a Hnutím pro autonomii (*Movimento per l'Autonomia, MpA*) Raffaella Lombarda. Do opozice se tak dostala Demokratická strana (*Partito Democratico, PD*) Waltera Veltroniho se stranou Itálie hodnot (*Italia dei Valori, IdV*) Antonia di Pietra. Mimo obě koalice stojí Unie středu (*Unione di Centro*) Savina Pezzotta.

Lid svobody (Il Popolo della Libertà)

- **Základní charakteristika:** Pravostředová politická strana založená Silviem Berlusconiem 18. listopadu 2007 sloučením *Forza Italia!* a Národní Aliance. V současné době tvoří vládní koalici spolu s Ligou severu a Hnutím pro autonomii. Nejvíce příznivců má strana v severní Itálii.

- **Hlavní principy:** Liberálně-konzervativní s křesťanskodemokratickými a sociálnědemokratickými frakcemi.

Liga severu (Lega Nord)

- **Základní charakteristika:** Založena 1991 jako koalice několika regionálních politických stran ze severní a centrální části země. Hlavním bodem politického programu je federalizace Itálie a větší regionální autonomie, zejména v oblasti severu, která se nazývá *Padania*. Předsedou strany je Umberto Bossi.
- **Hlavní principy:** Federalismus, regionalismus

Hnutí pro autonomii (Movimento per l'Autonomia)

- **Základní charakteristika:** Založena 30. dubna 2005 jako seskupení několika jihoitalských, zejména sicilských, politických disidentů. Je nejmenší stranou Berlusconiho koalice.
- **Hlavní principy:** Regionalismus, konzervatismus, křesťanskodemokratické principy

Demokratická strana (Partito Democratico)

- **Základní charakteristika:** Dříve Koalice olivovník. Založena 14. října 2007 spojením skupiny středových a levicových stran. Prosazuje volební reformu směrem k systému dvou politických stran. Zastává politiku vyrovnaných rozpočtů a naplňování Maastrichtských kritérií. Předsedou je Walter Veltroni.
- **Hlavní principy:** Sociálnědemokratická strana, silně ovlivněná principy křesťanské levice.
- **Zahraniční politika:** Proevropsky zaměřená, nicméně díky několika frakcím uvnitř strany není doposud jasné, zda vstoupí do Strany evropských socialistů nebo do Evropské demokratické strany.

Itálie hodnot (Italia dei Valori)

- **Základní charakteristika:** Populistická strana zaměřená na boj s korupcí. Předsedou je Antonio Di Pietro. Strana prosazuje reformy ve prospěch systému dvou politických

stran. Zaměřuje se prosazování práva a pořádku, podporuje ozbrojené síly a snaží se snížit výdaje na politiku.

- **Hlavní principy:** Středová populistická strana
- **Zahraniční politika:** Člen Evropské liberální, demokratické a reformní strany; člen Aliance liberálů a demokratů pro Evropu při Evropském parlamentu.

Předvolební vývoj

Problém na italské politické scéně vyvrcholil po odstoupení exministra spravedlnosti Clemente Mastella kvůli podezření z podílu na korupčním skandálu. Jeho centristická strana UDEUR odešla z Prodiho koalice a Mastella ohlásil, že se postaví proti Prodimu. Premiér v reakci požádal parlament o důvěru. Výsledek hlasování v dolní komoře byl snadno předvídatelný, v ní měla Prodiho středolevá koalice osmi stran pohodlnou většinu. Senátem však důvěra v Prodiho vládu neprošla o pět hlasů. Pro zvedlo ruku 156 senátorů, proti 161, jeden se zdržel. Prodi tak musel složit demisi do rukou prezidenta.

Následovala situace, kterou média označila za pat volebního systému. Prezident Giorgio Napolitano pověřil Franca Mariniho⁴ úkolem pokusit se dosáhnout napříč politickým spektrem dohody o prozatímním kabinetu, který by umožnil schválení reformy volebního zákona. Tento pokus však selhal a Itálie tak dospěla až k předčasným volbám.

Dosavadní volební zákon má podle expertů za následek politickou nestabilitu, protože spočívá na systému poměrného zastoupení, který v minulosti vyprodukoval v Itálii řadu nestabilních vlád. Zákon byl přijat v roce 2005 ještě za Berlusconiho vlády; Berlusconi se jím tehdy snažil zmenšit volební porážku, jež jeho tábora předvíдалy průzkumy veřejného mínění.

Výsledky voleb (13. a 14. dubna 2008)

Poslanecká sněmovna

	Hlasů	%	Změna (%)	Křesel	Změna
--	-------	---	-----------	--------	-------

⁴ Bývalý předseda Senátu republiky

Berlusconiho koalice (PdL+LN+MpA)	17 063 874	46,82	+4,51	344	+102
Veltroniho koalice (PD+IdV)	13 686 673	37,54	+4,05	246	+9
<i>Il Popolo della Libertà, PdL</i>	13 628 865	37,39	-1,21	276	+60
<i>Lega Nord, LN</i>	3 024 522	8,3	+2,84	60	+34
<i>Movimento per l'Autonomia, MpA</i>	410 487	1,13	+1,13	8	+8
<i>Partito Democratico, PD</i>	12 092 998	33,17	+1,97	217	-3
<i>Italia dei Valori, IdV</i>	1 593 675	4,37	+2,08	29	+12
<i>Unione di Centro, UdC</i>	2 050 319	5,62	-1,13	36	-3
<i>Südtiroler Volkspartei, SVP</i>	147 666	0,41	-0,07	2	-2
<i>Autonomie Liberté Démocratie, ALD</i>	29 311	0,08	-0,01	1	0
<i>Movimento Associativo Italiani all'Estero, MAIE</i>	-	-	-	1	-
Ostatní	3 549 388	9,53		0	
Celkem	36 527 231	100 %		630	

Senát republiky

	Hlasů	%	Změna (%)	Křesel	Změna
Berlusconiho koalice (PdL+LN+MpA)	15 507 549	47,31	+3,74	174	+39
Veltroniho koalice (PD+IdV)	12 456 443	38,02	+7,26	132	+23
<i>Il Popolo della Libertà, PdL</i>	12 510 306	38,17	-1,01	147	+25
<i>Lega Nord, LN</i>	2 642 167	8,06	+3,66	25	+12
<i>Movimento per l'Autonomia, MpA</i>	355 076	1,08	+1,08	2	+2
<i>Partito Democratico, PD</i>	11 042 325	33,7	+5,78	118	+13
<i>Italia dei Valori, IdV</i>	1 414 118	4,32	+1,49	14	+10
<i>Unione di Centro, UdC</i>	1 866 294	5,69	-0,95	3	-18
Ostatní	2 940 941	8,98		6	-6
Celkem	32 771 227	100		315	

Pro Silvia Berlusconiho byly tyto volby osobním triumfem. Podařilo se mu spojit Forza Italia! a Národní Alianci v jednotný celek schopný uspět v parlamentních volbách. Walter Veltroni už byl úspěšný méně. Povedlo se mu sice zlákat voliče více levicových stran, ve výsledku to však na Berlusconiho středopravou koalici nestačilo. Největší procentuální růst oproti minulým volbám zaznamenala Liga severu, což se ukázalo jako rozhodující, protože právě o tyto mandáty se opírá koaliční většina v italském parlamentu. Naopak největší propad zaznamenaly strany z úplně levé strany politického spektra.

Přes návrat k systému poměrného zastoupení podle tolikrát kritizovaného volebního zákona z roku 2005⁵ udělala Itálie během voleb 2008 další krok kupředu v redukci počtu politických stran v parlamentu. Nicméně síla Ligy severu, přetrvávající důležitost Unie středu pro některé křesťanské demokraty, neúspěch Demokratické strany při vyjednávání s Itálií hodnot a v budoucnu možnost návratu levicových stran do parlamentu nechává otázku posunu Itálie k systému dvou politických stran otevřenou. Po vyhlášení výsledků Pier Ferdinando Casini, předseda Unie středu, popsal vznikající systém spíše jako Německý model, kde přes existenci dvou velkých bloků stále zůstává několik malých stran, které jsou často rozhodující, pro utvoření potřebné většiny.

Prameny:

Klokočka Vladimír. *Ústavní systémy evropských států (2. aktualiz. a dopl. Vyd)*. Praha: Linde, 2006. ISBN 80-7201-606-7

Jirásková Věra. *Dokumenty k ústavním systémům*. Praha: Karolinum, 1996. ISBN 80-7184-212-5

www.euroskop.cz

www.wikipedia.org

www.ilpopolodellaliberta.it

www.leganord.org

www.parlamento.it

⁵ Více o volebním systému Itálie ve studii Parlamentního Institutu č. 1.171